

Til Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Deres ref
200806239

Vår ref
2001 2009 rgh

Dato
Oslo 27.01.09

Høring – innstillingen til utvalg for fag- og yrkesopplæringen/ Karlsenutvalget.

Dagens situasjon

Ved dette årsskiftet fikk Norge en ny lov, om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne; Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven. Det er over 500 000 funksjonshemmede i Norge i aldersgruppen mellom 15 og 65 år.¹

Sysselsettingsgraden blant funksjonshemmede er ca 45%, mens den er nærmere 80% i befolkningen for øvrig.²

Det har lenge vært en sentral målsetting å øke sysselsettingen blant funksjonshemmede. Satsingen på Inkluderende arbeidsliv har hatt dette som et av sine hovedmål. Det har også vært en sentral målsetting å øke andelen funksjonshemmede i høyere utdanning. Forskning viser at utdanning er av særlig stor betydning for funksjonshemmede i forhold til å komme i arbeid.³ Undersøkelser viser også at det er en stor del av funksjonshemmede arbeidssøkere som ønsker å komme ut i arbeidslivet.⁴

Til tross for dette har sysselsettingsgraden blant funksjonshemmede de senere år vært forholdsvis stabil.

Generell betraktning

En god fagopplæring er et viktig virkemiddel for å øke yrkesaktiviteten blant funksjonshemmede. På denne bakgrunnen er Norges Handikapforbund meget skuffet over NOU 2008:18 "Fagopplæring for framtida". Utredningen legger opp til en drøfting av mange omfattende problemstillinger som demografiske endringer, utviklingstrekkene av yrkesdeltakelse, likestilling i forhold til kjønn, miljø og globalisering. Imidlertid er ikke problemstillinger knyttet til funksjonshemmede og fagopplæring nevnt, langt mindre drøftet i utredningen. I kapittel 4. som omhandler, "Grunnleggende utviklingstrekk som påvirker arbeidslivet", (s.50 – 71), pekes det på en rekke spørsmål hvor funksjonshemmedes situasjon i forhold til utdanning og arbeid kunne og burde vært tatt opp.

¹ SSB Arbeidskraftundersøkelsen. Tilleggsundersøkelse om funksjonshemmede, 2. kvartal 2008. Revidert 15. september 2008

² SSB Arbeidskraftundersøkelse; Andelen sysselsatte blant funksjonshemmede var 45,3 prosent i 2. kvartal 2008, samme nivå som ett år tidligere. I hele befolkningen 15-66 år var i alt 77,3 prosent sysselsatt, en økning på over ett prosentpoeng fra året før.

³ Undersøkelse gjennomført av Nordlandsforskning nevnes i denne sammenheng ofte. Bliksvær/Hanssen 2006

⁴ SSB. Arbeidskraftundersøkelse. Av de 304 000 ikke-sysselsatte funksjonshemmede var det 92 000, eller 30 prosent, som oppga at de ønsket arbeid. 16 000 av dem ble klassifisert som arbeidsledig ut fra kriteriene om aktiv søking og tilgjengelighet for arbeidsmarkedet. Sammenlignet med tidligere år innebærer dette at flere funksjonshemmede ønsker et inntektsgivende arbeid. I 2. kvartal 2007 oppga 63 000, eller 21 prosent av de ikke-sysselsatte at de ønsket arbeid.

Årsakene til at andelen funksjonshemmede fortsatt er så lav i yrkeslivet er mange. En konkret årsak er den totale mangel på kompetanse og kunnskap om disse forholdene. Utvalgets arbeid på dette området står til stryk.

Konkrete betraktninger

Funksjonshemmede har ikke like muligheter til utdanning i Norge. Norges Handikapforbund erfarer at dette i stor grad også gjelder fagopplæringen. På tross av at alle elever har rett til å bli tatt inn på ett av sine tre første prioriterte skoletilbud innenfor videregående trinn 1, har allikevel elever med funksjonsnedsettelse problemer med å få gjennomslag for egne ønsker. Mange fylker tilbyr for eksempel et tilrettelagt fagopplæringstilbud på videregående nivå hvor alle elever med funksjonsnedsettelse sluses inn på dette tilbudet. En annen sentral problemstilling er fagopplæring som stenger elever med funksjonsnedsettelse ute. Dette begrunnes som regel i funksjonsnedsettelsen, mens det gjøres lite for å legge til rette læringsmiljøet ved utdanningsinstitusjonen.

I utredningens kapittel 6.3 ses det på tiltak for at flere skal gjennomføre videregående opplæring. (s. 78 – 79). Her burde en forvente at situasjonen for funksjonshemmede ble tatt opp. Det er forstemmende at utredningen så totalt mangler fokus på funksjonshemmede. NHF mener at dette viser stor mangel på kompetanse når det gjelder funksjonshemmedes situasjon knyttet til fagopplæring spesielt og utdanning generelt.

I forbindelse med høring på ”Forslag til endringer i opplæringslovens bestemmelser om fag- og yrkesopplæringen” i september 2006, som heller ikke så på funksjonshemmede i forhold til muligheter for en styrket yrkesopplæring, fremmet NHF følgende krav

1. Arbeidet i forhold til elever med funksjonsnedsettelse må løftes fram som et viktig område for yrkesopplæringsnemndene.
2. Funksjonshemmedes situasjon, krav og rettigheter knyttet til elever med funksjonsnedsettelse må synliggjøres i lovgivning, forskrifter og forarbeider til lover.
3. Yrkesopplæringsnemndene må gjennom sin veiledning og rådgivning vise at yrkesopplæring er et reelt valg for mennesker med funksjonsnedsettelse. Nemndene må ha kompetanse på dette feltet.
4. Nemndene må arbeide aktivt i forhold til arbeidslivet generelt og den enkelte arbeidsgiver spesielt for å informere om rettigheter og krav i forhold til tilrettelegging av arbeid og arbeidsplass.

Alle disse kravene er fortsatt høyst relevante. NHF støtter utvalgets forslag om en styrket rådgivnings tjeneste, men vil presisere at kompetansen om funksjonshemmede elevers situasjon må styrkes vesentlig. Informasjonen om kravene til tilrettelegging av arbeidsplasser, og om tilskudd og støtteordninger må bedres.

Over 90 000 funksjonshemmede ønsker en tilknytning til arbeidslivet. En styrket fagopplæring vil være et viktig virkemiddel for å bedre denne gruppens mulighet for yrkesdeltakelse. Dersom dette skal skje må holdninger til funksjonshemmede elever endres både i skole og i arbeidslivet. Utvalgets bidrag til usynliggjøring av denne store gruppen bidrar dessverre ikke til dette.

Vennlig hilsen
Norges Handikapforbund

Arne Lein
Forbundsleder

Arnstein Grendahl
Ass. Generalsekretær